

ÖĞRENCİLERİN ÖZ-ETKİLİLİK-YETERLİLİK ALGILARI VE SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Figen ALBAYRAK OKÇİN¹, Gül GERÇEKLİOĞLU²

ÖZET

Öz-etkililik belli bir eylemi başarıyla yapma veya olayları kontrol edebilme algısı veya yargısı ya da bireyin belirli bir performans düzeyini başarma kapasitesine ilişkin yargısını ifade eder. Çalışmanın amacı, sağlık yüksekokulu öğrencilerinin öz-etkililik-yeterlilik algıları ile sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışma Mart-Nisan 2012 tarihleri arasında Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik bölümünde yürütülmüştür. Araştırmaya toplam 145 öğrenci katılmıştır. Veriler üç bölümden oluşan anket formuyla elde edilmiştir: Bilgi Formu, Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği (ÖEYÖ) ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal destek ölçeği (ÇASDÖ) kullanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde, varyans, korelasyon, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %49,7'ü 19-21 yaş aralığında, %80'i kız öğrenci, %64,1'i hemşirelik birinci sınıf, %35,9'u hemşirelik dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Kız ve erkek öğrenciler arasında öz-etkililik- yeterlilik ve çok boyutlu algılanan sosyal destek puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmamış, sadece aile alt boyut puanları arasında farklılık gösterilmiştir.

Anahtar kelimeler: : Öz-Etkililik, Sosyal Destek, Hemşirelik Öğrencileri.

¹Yrd.Doç.Dr. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

²Yrd.Doç.Dr. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

İletişim / Corresponding Author: Figen ALBAYRAK OKÇİN

Geliş Tarihi / Received : 02.08.2012

Tel: 0232 3113409 **e- posta:** figen.okcin@ege.ed.tr

Kabul Tarihi / Accepted : 25.12.2012

EXAMINING THE LEVELS OF SELF-EFFICACY-SUFFICIENCY AND SOCIAL SUPPORT OF THE STUDENTS

ABSTRACT

Self-efficacy the individual's perception or judgment of ability doing an action successfully or controlling the individual's judgment of the capacity of succeeding a performance level. This descriptive study aims to compare the students' determining the levels of self-efficacy sufficiency and to determine the perceived social support by the nursing students. Studying in March-April 2012 date was conducted at Ege University in Izmir Atatürk Health College of Nursing. Total of 145 students participated in the survey. The Questionnaire form used in achieving data is occurred from 3 parts: Information form, 'The self efficacy scale' and The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. In the analyses of the data, percentage dispersions, variance, correlation analysis, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis are used. 49.7% of the students between the ages of 19-21, 80% female students, 64.1% of nursing first-class, constitute 35.9%of nursing students from fourth grade. The boys and girls between the self-efficacy-sufficiency and detected no significant difference between mean scores of perceived social support, only the difference between the family subscale scores are shown.

Key Words: Self-Efficacy, Social Support, Nursing Students.

GİRİŞ

Kişinin bir performans göstermesi için gereken işlemleri planlayabilme ve başarıya ulaşma kapasitesini belirleyebilme konusundaki kendi öz yargısı ya da farkındalığına olan inancını ifade eden öz-etkililik-yeterlilik kavramı, Albert Bandura tarafından 1977’de “Bilişsel Davranış Değişimi” kapsamında ileri sürülmüştür. Bandura’ya göre öz-etkililik kişinin aktivite ve efor kapasitesini etkilemektedir (1,2,3,4). Bandura’ya göre kişisel öz-etkililiğinin gelişmesine katkıda bulunan dört kaynak bulunmaktadır: geçmiş deneyimler, başkalarının deneyimleri, sosyal algılar ile psikolojik etkilenme durumudur. Bu kaynaklar doğrudan bireysel öz-etkililiği etkilemezler ancak bu bilgilerin bireysel olarak yorumlanması sonucunda öz-etkililik artar veya azalır. Kişisel özellikler rol oynar (5).

Bandura’nın çalışmasının ardından yapılan pek çok çalışmada, öz-etkililik- yeterlilik kavramının, fiziksel performans, ağrı toleransı, mental sağlık, korkularla başa çıkma, emosyonel bozukluklar, akademik başarı, sosyal beceriler, kariyer belirleme gibi pek çok alanda etkili olduğu saptanmıştır (2, 6,7). Bireysel güçlü olma, sağlıklı olma, başarıya ulaşma ve sosyal ortama yeterince katılabilme arasında olumlu ilişki olduğu gösterilmiştir (4,8).

Öz-etkililik kavramının üç faktörle ilişkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar: kognitif (kişisel hedefler, bireyin kendini değerlendirebilmesi ve analitik düşüncenin kalitesi), çevresel (olaylara meydan okuma) ve davranışsal (seçimlerini gerçekleştirime) durumlardır (9,10).

Öz-etkililik-yeterlik algıları yüksek olanların zorlu işlere girişmekte ve başarılı olmakta daha hırslı davrandıkları, bunu başarma konusunda düşüncelerinde ve eylemlerini sürdürmede daha çok çaba gösterdikleri bilinmektedir. Öz-etkililik-yeterlilik algısı yüksek olan bireyler bir eyleme başladıklarında hedefe ulaşmada algısı düşük olan bireylerden çok daha fazla mücadeleciler davranmakta, olumsuz bir durumla karşılaştıklarında bunu atlattmakta çabuk ve kararlı davranmaktadırlar (2,3,7,11,12, 13, 14). Özetle, öz-etkililik-yeterlilik algısı bireyin stresle başatma becerilerinin bir yansımasıdır (2,11).

Öğrenciler inanarak başladıkları, planlamış oldukları işlerinde daha güvenli bir tutum sergilerken, diğer bir yandan yaptıkları işlerde başarısız olacaklarına inandıklarında uğraşma konusunda daha isteksiz davranmaktadırlar (7). Andrew öz-etkililik düzeyi ile derslerdeki başarıları arasında, bir başka çalışmada ise öz etkililik ile hemşirelikte akademik performans arasında pozitif bir ilişki olduğu gösterilmiştir (15,16).

Hemşirelik eğitimi teorik bilgilerin öğrenildiği ve klinik uygulamalarla bunların pekiştirildiği eğitim programlarını kapsayan bir eğitim örüntüsüdür. Amaç öğrenciye bilişsel, duyuşsal ve psikomotor boyutta temel bilgi, beceri ve tutumlar kazandırmaktır. Öğrencilerin öz-etkililik-yeterlilik düzeyleri bilinirse, öğrenmelerine katkı sağlayabilecek stratejiler geliştirilebilir. Böylece öğretim elemanları öğrencilerini, öğrencilerde kendilerini daha iyi tanıyabilirler (13). Sorunların var olmasına etki eden faktörlerin iyi tanımlanması, onlarla mücadele gücünü artırır ve daha sistemli çalışmayı sağlar.

Zengin stres düzeyi yüksek olan öğrencilerde akademik başarının düşük olduğunu saptamıştır. Hemşirelik eğitiminin öğrenciler tarafından algılanan en stresli bölümü ilk kez deneyimlenen klinik uygulamalardır. Bu süreç öğrenciler için baş edilmesi güç bir süreçtir. Bu süreci etkileyen diğer faktörler, öğrencilerin bireysel kişilik özellikleri, stresle baş edebilme becerileri, eğitime verdikleri anlam ve önem, yetiştikleri sosyal çevre ile içinde buldukları çevreden (aile, arkadaş vb.) algıladıkları güven ve destek düzeyleridir (3).

Çalışmada öğrencilerin başarılarını etkileyen destek alt başlıkları; kişinin özgeçmiş özellikleri (etnik yapısı, cinsiyeti), bireysel motivasyon faktörleri (kişisel kariyer motivasyonu) ve çevresel destek (ailenin desteği ve gereksinim duyulan kaynaklar ile akran desteği ve gereksinim duyulan kaynaklar) faktörleri arasında sıralanmıştır (17).

Hemşirelik öğrencilerinin buldukları ortamdaki olumlu ve/veya olumsuz etkilerin onların öz-etkililik-yeterlilik düzeylerini etkilediği düşünülebilir. Araştırma, sağlık yüksekokulu öğrencilerinin çok boyutlu algıladıkları sosyal destek (aile, arkadaş vb.) ile öz-etkililik-yeterlilik algıları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tanımlayıcı ve karşılaştırmalı bir çalışma olarak planlanmıştır.

MATERYAL VE METOD

Tanımlayıcı ve karşılaştırmalı nitelikte olan bu araştırma Mart-Nisan 2012 tarihleri arasında Ege Üniversitesi İzmir Atatürk Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü öğrencileri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Hemşirelik bölümü 1. ve 4. sınıfta okuyanlar oluşturmaktadır. Araştırmada örnek seçilmemiş, 1. ve 4. sınıfta öğrenim gören tüm öğrencilere ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere bu tarihler arasında anket formları uygulanmıştır. Anketlerin toplandığı tarihlerde kurumda olmayan veya araştırmaya katılmayı kabul etmeyen öğrenciler çalışma dışında bırakılmıştır.

Bilgi Formu:

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan 25 sorudan oluşmaktadır.

Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği (ÖEYÖ):

1982 yılında Sherer ve Maddux tarafından geliştirilen ölçek 1999 yılında Gözüm ve Aksayan tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Herhangi bir öznel alana ait olmayan ölçek, genel ÖEY algısını ölçmektedir. Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği, 23 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçek olarak yapılandırılmış olup ölçekten en az 23 en fazla 115 puan alınabilmektedir. Ölçekte her bir madde için 1-Beni hiç tanımlamıyor, 2- Beni biraz tanımlıyor, 3- Kararsızım, 4- Beni iyi tanımlıyor, 5-Beni çok iyi tanımlıyor seçeneklerinden birisinin işaretlenmesi istenmekte, her madde için verilen puan esas alınmaktadır. Ölçekteki 2., 4., 5., 6., 7., 10., 11., 12., 14., 16., 17., 18., 20. ve 22. maddeler ters yönde puanlanır. Alınan puanın yüksek olması, genel ÖEY algısının yüksek olduğunu gösterir. Ölçekte “Davranışa Başlama (DB)”, “Davranışı Sürdürme (DS)”, “Davranışı Tamamlama (DT)”, “Engellerle Mücadele (EM)” olmak üzere 4 alt boyut yer almaktadır (18).

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇASDÖ):

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇASDÖ) (Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS) 12 maddeden oluşan bir ölçektir. Orijinali Amerika Birleşik Devletleri'nde Zimet ve ark. (1988) tarafından geliştirilen çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği üç farklı kaynaktan alınan sosyal desteğin yeterliliğini öznel olarak değerlendiren, kullanımı kolay, kısa bir ölçektir. Her biri dört maddeden oluşan desteğin kaynağına ilişkin üç grubu içerir. Önerilen alt boyut yapısı; aile, arkadaş ve özel bir insandan alınan desteği içermektedir. Ölçeğin ve alt boyutların iç tutarlılığı ve test-tekrar test korelasyonları yeterlidir. Ölçekte her madde 7 aralıklı bir ölçek kullanılarak; Kesinlikle hayır; 1-7 Kesinlikle evet, olarak derecelendirilmiştir. Bu çalışmada, her alt boyutta dört maddenin puanlarının toplanması ile alt boyut puanları ve bütün alt boyut puanlarının toplanması ile ölçeğin toplam puanı elde edilmektedir. Elde edilen puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu ifade etmektedir. MSPSS'in Türkçe formunun faktör yapısı, güvenilirliği ve yapı geçerliği, ülkemizde kullanımı açısından, genel olarak tatmin edici bulunmuştur (19).

Verilerin Toplanması

Ölçek öğrencilere ders saatinde dağıtılmış, doldurmaları istenmiştir. Ölçeklerin doldurulması yaklaşık 10-15 dk. süre almıştır. Uygulama öncesinde çalışmanın yapılma amacı açıklanmış, çalışmaya katılmayı kabul etmeyen öğrenciler çalışma dışında bırakılmıştır. Veriler SPSS 16.0 programında kodlandıktan sonra sayı ve yüzde dağılımları, Mann-Whitney Testi, Kruskal-Wallis testi, Pearson korelasyon analizi ve t testleri analizleri yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Öğrencilerin %64.1'inin hemşirelik birinci sınıf, %35.9'unun hemşirelik dördüncü sınıfta okuyanlardan oluştuğu, %49.7'sinin 19-21 yaş aralığında olduğu, %20 'sinin erkek öğrencilerden oluştuğu, %57.9'unun burs almakta olduğu, %73.8' inin okudukları bölüme isteyerek girdikleri, %62.8'inin okuldan memnun oldukları, %54.5'inin okul dışında sosyal etkinliklere katılmadıkları saptanmıştır.

Katılımcı öğrencilerin %42.1'inin ülkenin batı bölgelerinde yaşadıkları, %49'unun Anadolu lisesi çıkışlı olduğu, %65.5'inin ailesi ile birlikte kaldıkları, %75.2'sinin evlerinin olduğu, %99.3'ünün annelerinin sağ ve eğitim düzeylerinin %64.6'sının orta öğretim seviyesinde olduğu ve %82.6'sının ev hanımı oldukları, %93.1'inin babasının sağ, eğitim düzeylerinin %51.8'inin orta öğretim seviyesinde ve %31.7'sinin işçi iken diğer 31.7'sinin de emekli oldukları belirlenmiştir. Öz-etkililik-yeterlilik ölçeğinin alt boyutlarının ortalama değerleri 9.2207 ile 29.4828, standart sapma değer aralıkları ise 2.36429 ile 6.37062 arasında değişmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. ÖEY Ölçeği Alt Boyutlarının Madde Sayısı, Puan aralıkları, Min.Max., Mean, SS Değerleri ve Dağılımları

Alt boyutlar	Madde sayısı	Puan aralığı	Min. Max.	Mean	SS
Davranışa başlama (DB)	8	8-40	13-40	29.4828	6.37062
Davranışı sürdürme (DS)	7	7-35	13-35	25.7172	5.14876
Davranışı tamamlama (DT)	5	5-25	-25	17.9862	3.65716
Engellerle mücadele (EM)	3	3-15	3-15	9.2207	2.36429
Toplam (ÖEY)	23	23-115	47-110	82.4069	12.74782

Tablo 2: Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Alt boyut /Ölçek	Kız (116)	Erkek (29)	t	p
	Ort±SS	Ort±SS		
DB	29.50±6.22	29.37±7.04	0.09	0.923
DS	25.88±4.81	25.03±6.36	0.67	0.504
DT	17.88±3.68	18.37±3.59	-0.64	0.519
EM	9.06±2.37	9.86±2.24	-1.64	0.103
ÖEYÖ Toplam	82.34±12.33	82.65±14.52	-0.11	0.907
Aile	24.09±4.79	21.93±5.81	2.08	0.039
Arkadaş	23.69±4.45	22.51±4.68	1.26	0.210
Özel insan	24.13±4.93	22.10±6.38	1.60	0.118
ÇASDÖ Toplam	71.86±12.51	66.55±14.89	1.96	0.052

Öğrencilerin cinsiyetleri ile ÖEYÖ sonuçları Tablo 2’de görülmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin ÖEYÖ toplamının ortalama ve standart sapma değerleri (K-82.34±12.33, E-82.65±14.52); DB (K-29.50±6.22, E-29.37±7.04), DS (K-25.88±4.81, E-25.03±6.36), DT (K-17.88±3.68, E-18.37±3.59) ve EM (K-9.06±2.37, E-9.86±2.24) verilmiştir. ÖEYÖ toplam puanı ile tüm alt boyutlar arasında, cinsiyetlere göre anlamlı bir fark saptanmamıştır. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçek toplamı ortalama ve standart sapma değerleri (K-71.86±12.51, E-66.55±14.89), aile (K-24.09±4.79, E-21.93±5.81), arkadaş (K-23.69±4.45, E-22.51±4.68) ve özel insan (K-24.13±4.93, E-22.10±6.38) alt boyut değerleri verilmiştir. Bu değerler arasında cinsiyete göre yalnızca aile alt boyut değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre aileden daha fazla destek algıladıkları sonucuna varılmıştır (Tablo 2).

Okudukları bölüme isteyerek gelen öğrencilerin EM puanı, bölüme istemeden gelen öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek ($t=2.385, p=0.018$), sosyal etkinliklere katılanlarda DS ile ÖEYÖ toplam puanları, sosyal etkinliklere katılmayan öğrencilere göre yüksek ($t=2.702, p=0.008$) olarak hesaplanmıştır (Tablo 2).

Tablo 3: Sınıflarına Göre ÖEYÖ ve ÇASDÖ Ortalama Puanlarının Dağılımı

Alt boyut /Ölçek	1.Sınıf (n:93)	4. Sınıf (n:52)	t	p
	Ort±SS	Ort±SS		
DB	30.44±5.20	27.76±7.81	2.20	0.030
DS	26.32±4.67	24.63±5.78	1.91	0.058
DT	18.00±3.72	17.96±3.56	0.61	0.952
EM	9.07±2.46	9.48±2.17	-0.99	0.324
ÖEYÖ Toplam	83.83±12.08	79.84±13.60	1.82	0.070
Aile	23.63±5.04	23.71±5.16	-0.08	0.930
Arkadaş	23.48±4.17	23.40±5.08	0.10	0.918
Özel insan	24.05±4.98	23.15±5.82	0.98	0.328
ÇASDÖ Toplam	71.08±11.79	70.26±15.35	0.33	0.740

Öğrencilerin okudukları sınıflarına göre dağılımları Tablo 3’de verilmektedir. Okudukları sınıflara göre öğrencilerin ortalama ve standart sapma değerleri (1.sınıf-83.83±12.08, 4.sınıf-79.84±13.60), DB (1.sınıf-30.44±5.20, 4.sınıf-27.76±7.81), DS(1.sınıf-26.32±4.67, 4.sınıf-24.63±5.78), DT(1.sınıf-18.00±3.72, 4.sınıf-17.96±3.56) ve EM (1.sınıf-9.07±2.46, 4.sınıf-9.48±2.17) alt boyut değerleridir.Birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin DB alt boyut puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Buna göre birinci sınıf öğrencilerinin davranışa başlamada daha istekli oldukları söylenebilir (p=0.030) (Tablo 2). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçek değerleri (1.sınıf-71.08±11.79, 4.sınıf-70.26±15.35), aile (1.sınıf-23.63±5.04, 4.sınıf-23.71±5.16), arkadaş (1.sınıf-23.48±4.17, 4.sınıf-23.40±5.08) özel insan (1.sınıf-24.05±4.98, 4.sınıf-23.15±5.82) alt boyut puanları hesaplanmıştır. Okudukları sınıflara göre öğrencilerin algıladıkları sosyal destek toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (Tablo 3).

Öğrencilerin ÖEYÖ ölçek puanı ile DB, DS, DT puanları arasında kuvvetli pozitif bir ilişki varken EM alt boyut puanı ile aralarında düşük bir ilişki gösterilmiştir. ÇASDÖ toplam puanı ile aile, arkadaş ve özel insan alt boyutları arasındaki ilişki kuvvetli ve pozitif bir ilişkidir. ÖEYÖ ölçek puanı ile ÇASDÖ ve üç alt boyutlar arasındaki ilişki pozitif ve orta düzeydedir (Tablo 4).

Tablo 4. ÖEYÖ ve ÇASDÖ Arasındaki Korelasyon İlişkisi

	ÖEYÖ	DB	DS	DT	EM
	r p	r p	r p	r p	r p
ÖEYÖ	-	.86* 0.00	.84* 0.00	.62* 0.00	.25* 0.00
DB	.86* 0.00	-	.74* 0.00	.29* 0.00	-.09 0.25
DS	.84* 0.00	.74* 0.00	-	.27* 0.00	-.03 0.65
DT	.62* 0.00	.29* 0.00	.27* 0.00	-	.45* 0.00
EM	.25* 0.00	-.09 0.25	-.03 0.65	.45* 0.00	-
ÇASDÖ	.39* 0.00	.29* 0.00	.30* 0.00	.31* 0.00	.15 0.05
Aile	.33* 0.00	.23* 0.00	.26* 0.00	.31* 0.00	.12 0.13
Ark.	.35* 0.00	.27* 0.00	.27* 0.00	.26* 0.00	.14 0.09
Özel insan	.36* 0.00	.28 0.00	.27* 0.00	.27* 0.00	.15 0.06

*p<0.01

Birey bir sorunla karşılaştığında veya var olan bir probleme yönelik tepki vermesi gerektiğini algıladığında problemi çözmek için harekete geçer. Bu durum stresle baş etmenin bir yansımasıdır. Ladouceur ve arkadaşlarına göre, problem çözmeye başarılı olan kişilerin, problemin çözümü sırasında dürtüsel davranmayıp sistematik olarak çözüm yoluna gittikleri gözlenmiştir. Problem çözmeye başarısız bireylerin ise gerçekte davranışsal olarak etkin olmalarına karşılık, sürekli bir sorundan diğerine atladıkları ve sonuçta hiçbir çözüm bulamadıkları saptanmıştır (20).

Öz-etkililik kavramı bireylerin olayları kavrayabilme, karar verebilme ve davranışlarını yönlendirmesinde etkili olan önemli bir özelliktir. Düşük öz etkililik duygusu depresyon, anksiyete ve çaresizlik ile birliktedir (8). Öz-etkililik-yeterlilik algıları yüksek olan bireylerin zorlu işlere girişmekte ve başarılı olma konusunda daha mücadeleci davrandıkları, başarıya ulaşma konusunda eylemlerini sürdürmede çok daha fazla çaba gösterdikleri saptanmıştır (2,7,11,13, 14). Özetle, öz-etkililik-yeterlilik algısı bireyin stresle baş etme becerilerinin bir yansımasıdır (2,11).

ÖEYÖ toplam puanı ile tüm alt boyutlar arasında, cinsiyetlere göre anlamlı bir fark saptanmamıştır. Kız ve erkek öğrencilerin çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçek puanları arasında fark yokken, yalnızca aile alt boyut değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

fark bulunmuştur. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ailelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları saptanmıştır (Tablo2). Hemşirelik öğrencilerinin akademik performanslarını değerlendiren bir çalışmada, akademik anlamda en önemli iki faktör öğrencilerin destek arayışları ve okula girişteki kriterlere uygunluk seviyelerinin olduğu saptanmıştır (21). Kolej öğrencilerinde ailenin sosyal desteğinin öğrencilerin akademik başarısına olan olumlu etkilerinin yanısıra yüksek öğrenim görmekte olan öğrencilerin akademik başarısında akran desteğinin de son derece önemli olduğu saptanmıştır (17).

Çalışmada, okudukları bölüme isteyerek gelen öğrencilerin karşılaştıkları sorunlarla baş etme konusunda, engelleri aşmada daha kararlı davrandıkları belirlenmiştir. Öz-etkililik-yeterlilikleri yüksek bireylerin başarıya ulaşmadaki kararlılıklarını daha fazladır (7, 13, 14). Öğrencilerin akademik başarısının şekillenmesinde ebeveynlerin etkisi, yüksekokulun eğitim seviyesi ve öğrencinin okula girişteki başarısının etkili olduğu gösterilmiştir (22).

Öğrencilerin başarılarını etkileyen bir diğer faktörde öğrencinin sosyal yaşantısıdır (22). Birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinden birinci sınıfta okuyan öğrenciler davranışa başlamada daha istekli davranmaktadırlar ($p=0.030$) (Tablo 3). Okudukları sınıflara göre öğrencilerin algıladıkları sosyal destek toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (Tablo 3). Öğrencilerin yaşadığı pek çok olay algılarını ve birikimlerini etkiler. Brooks and DuBois ' a göre öğrencilerin ilk yıl içinde akademik başarısının şekillenmesinde emosyonel değişikliklerinin çok güçlü bir etkisi olmaktadır (22).

Az sayıdaki çalışmada kolejdaki öğrencilerin akademik başarılarında emosyonel durumlar ve sosyal iyilik halinin ilişkisi de gösterilmiştir. Örneğin düşük not alan öğrencilerin kendilerini akranları ile karşılaştırdıklarında daha depresif hissettikleri ve okulu bırakma konusunda diğer akranlarına oranla daha eğilimli oldukları gözlenmiştir (22).

Öğrencilerin ÖEYÖ ve ÇASDÖ arasındaki korelasyon incelendiğinde, ÖEYÖ toplam puanı ile DB, DS, DT alt boyutları ile aralarında pozitif ve kuvvetli bir ilişki varken ÇASDÖ toplam puanı ve alt boyutları arasındaki ilişki pozitif ve orta bulunmuştur (Tablo 4). Buna göre öğrencilerin algıladıkları sosyal destek ve öz-etkililik-yeterlilik kavramı ilişkisi orta düzeyde bir paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin eğitim yaşantıları boyunca sosyal destek düzeylerinin özellikle aile ve arkadaş desteklerinin önemli olduğu, akademik başarılarını etkilediği görülmektedir. Öz-etkililik-yeterlilik algıları yüksek olan bireylerin daha girişimci oldukları ve zorluklar karşısında kolay pes etmedikleri gösterilmiştir. Öğrencilerin sosyal yönlerinin desteklenerek

daha sosyal olmaları sağlanmalı ve bu girişimcilikleri desteklenmelidir. Farklı öğrenci grupları ile çalışmalar yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Bandura A. Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. The Health Psychology Reader. David F. Marks 1986; 94-106.
2. <http://www.tandfonline.com/loi/hedp20..>Schunk DH. Self-Efficacy And Academic Motivation, Educational Psychologist, Lawrence Erlbaum Associates, Inc. 1991; 26(3 & 4): 207-231. Publication details, including instructions for (Erişim tarihi 21.11.2011)
3. Zengin N. Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinde Öz-Etkililik-Yeterlilik Algısı Ve Klinik Uygulamada Yaşanılan Stresle İlişisinin İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007; 10(1):49-57.
4. Velu J, Bin Nordin MS. Evaluating Measurement Model of Lecturer Self-Efficacy, International Conference on Management and Service Science IPEDR. IACSIT Press, Singapore. 2011;8:140-144.
5. Britner SL, Pajares F. Science Self-Efficacy of African American Middle School Students: Relationship to Motivation Self-Beliefs, Achievement, Gender, and Gender Orientation. Doctor of Philosophy Degree. Division of Educational Studies .2002.
6. Annesi JJ, Unruh JL, Whitaker AC. Relations of Changes in Self-Efficacy, Exercise Attendance, Mood, and Perceived and Actual Physical Changes in Obese Women: Assessing Treatment Effects Using Tenets of Self- Efficacy Theory. Journal of Social, Behavioral, and Health Science 2007; 1(1): 72–85.
7. Usher EL, Pajares F. Sources of Academic and Self-Regulatory Efficacy Beliefs of Entering Middle School Students, Contemporary Educational Psychology 31 .2006; 125–141.
8. Ünal Keskin G, Orgun F. Öğrencilerin Öz Etkililik-Yeterlilik Düzeyleri ile Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi, Anatolian Journal of Psychiatry. 2006; 7:92-99.
9. Bandura A. Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective, Annual Review of Psychology 52. 2001; 1–26.
10. Moores TT, Chang JC. Self-Efficacy, Overconfidence, and The Negative Effect on Subsequent Performance: A Field Study. Information & Management 2009; 46:69–76.

11. Gözüm S. Öz-Etkililik-Yeterlik Ölçeği'nin Türkçe Formunun Yapı Geçerliliği: Öz-Etkililik-Yeterlik ile Stresle Başa Çıkma Algısı Arasındaki İlişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 1999; 2(1).21-34.
12. Hampton NZ, Mason E. Learning Disabilities, Gender, Sources of Efficacy, Self-Efficacy Beliefs, and Academic Achievement in High School Students, Journal of School Psychology, 2003; 41: 101– 112.
13. Yiğitbaş Ç, Yetkin A. Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Öz-Etkililik-Yeterlik Düzeyinin Değerlendirilmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi. 2003; 7 (1) 6-13.
14. McLaughlin K, Moutray M, Muldoon OT. The Role of Personality and Self-Efficacy in The Selection and Retention of Successful Nursing Students: A Longitudinal Study. Journal of Advanced Nursing. 2008; 61(2): 211–221.
15. Andrew S. Self-efficacy As A Predictor of Academic Performance in Science. Journal of Advanced Nursing. 1998; 27: 596-603.
16. Chacko SB, Huba ME. Academic Achievement Among Undergraduate Nursing Students. The Development of A Causal Model. J Nurs Educ, 1991; 32:255-259.
17. Dennis JM, Phinney JS, Chuateco LI. The Role of Motivation, Parental Support, and Peer Support in the Academic Success of Ethnic Minority First-Generation College Students, Journal of College Student Development. 2005; 46(3): 223-236. Published by The Johns Hopkins University Press , DOI: 10.1353/csd.2005.0023.
18. Gözüm S, Aksayan S. Öz-Etkililik-Yeterlik Ölçeği'nin Türkçe Formunun Güvenilirlik ve Geçerliliği. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 1999; 2(1): 21-34.
19. Eker D, Arkar H. Çok boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. Türk Psikoloji Dergisi,1995; 34:45-55.
20. Ladouceur R, Blais F, Freeston MH, Dugas MJ. Problem Solving and Problem Orientation in Generalized Anxiety Disorder. J Anxiety Disord.1998; 12:139-152.
21. Ofori R, Charlton JP. A Path Model of Factors Influencing The Academic Performance of Nursing Students. Journal of Advanced Nursing. 2000; 38(5), 507–515.
22. Pritchard ME, Wilson GS. Using Emotional and Social Factors to Predict Student Success. Journal of College Student Development. 2003; 44(1):18-28.